

Dags att bryta den mansdominerade katedrala undervisningen

Anne Hammarström och Peter Naredi

Studenter som läser på läkarprogrammet vid Umeå universitet påpekar att det är få kvinnliga föreläsare. Syftet med studien var att studera hur många manliga respektive kvinnliga lärare våra studenter möter i olika undervisningssituationer och att analysera resultatet utifrån ett studentperspektiv. Studenterna möter oftare män än kvinnor i katedrala föreläsningar. Mansdominansen är mindre tydlig vid gruppundervisning och handledning. Läkarprogrammet bör sträva efter fler kvinnor som katedrala föreläsare.

Anne Hammarström är professor, distriktsläkare och specialistläkare i socialmedicin vid Inst för folkhälsa och klinisk medicin, enheten för allmänmedicin, Umeå universitet. Peter Naredi är professor, överläkare vid Institutionen för kirurgisk och perioperativ vetenskap, enheten för kirurgi, Umeå universitet

Kontakt Anne Hammarström; Allmänmedicin, Inst. Folkhälsa och klinisk medicin, Umeå universitet, 901 85 Umeå. E-post: anne.hammarstrom@fammed.umu.se

Peter Naredi; Kirurgiska kliniken, Norrlands universitetssjukhus, 901 85 Umeå. Epost: peter.naredi@surgery.umu.se

Inledning

Idag är unga kvinnor i majoritet på utbildningsprogrammen vid medicinska fakulteter runt om i landet. Vid läkarutbildningen, Umeå universitet utgjorde exempelvis kvinnor i genomsnitt 58 procent av studenterna under de senaste fyra åren. Som lärare får vi höra klagomål på att studenterna saknar kvinnor som katedrala föreläsare. Som ett led i arbetet att kvalitetssäkra utbildningen vid medicinska fakulteten, Umeå universitet beslutade fakultetens genuskommitté (1) att genomföra en undersökning av könsfördelningen bland lärarna inom några av fakultetens utbildningsprogram. Syftet var att analysera hur stor andel manliga respektive kvinnliga lärare våra studenter möter i olika undervis-

ningssituationer under sin utbildning samt diskutera resultaten utifrån ett studentperspektiv.

Metod

En enkät med två påminnelser skickades ut under våren 2002 till samtliga kurssamordnaren vid läkarprogrammet, Umeå universitet.

Enkäten innehöll en fråga som skulle besvaras för alla programmets kurser: "Änge antalet manliga respektive kvinnliga lärare (både universitets- och landstingsanställda) under den senaste kursen höstterminen 2001. Dessutom skulle antalet katedrala undervisningstimmar räknas samman för män respektive kvinnor. De inkomna svaren täckte 173 av 220 poäng på läkarprogrammet.

Tabell 1. Andel kvinnor och män i olika undervisningsformer under en termin på läkarprogrammet vid Umeå universitet. Fördelning av undervisningstimmar i katedral undervisning mellan kvinnliga och manliga lärare.

Undervisningsform	Lärare		Undervisningstimmar			
	Kvinnor %	Män %	Antal lärare	Kvinnor %	Män %	Antal timmar
Katedral undervisning	30	70	352	23	77	1470
Gruppundervisning	43	57	397			
Handledning	38	62	287			

Resultat

Sett över hela läkarprogrammet är det en tydlig trend där manliga lärare dominerar vid katedral undervisning. Ser vi till fördelningen av antalet timmar i katedral undervisning blir mansdominansen ändå starkare. Denna dominans finns i flertalet ämnen, särskilt på termin 5 och 6 följt av termin 1 och 2. Undantaget är tillämpad medicin/PU där det är vanligare med kvinnliga föreläsare. Inom kvinna-barn kursen är det en jämn könsfördelning. När det gäller gruppundervisning och handledning är könsfördelningen jämnare.

Undersökningen genomfördes även vid andra utbildningsprogram vid fakulteten. Inom tandläkarprogrammet och biomedicinarprogrammet finns samma trend. Inom sjukgymnastutbildningen dominerar kvinnliga lärare i alla typer av undervisning men dominansen är minst i katedral undervisning.

Diskussion

För att få en totalbild av studenternas undervisningssituation valde vi att inkludera all undervisning utförd av såväl universitetsanställd som landstingsanställd personal. Därför har det inte varit möjligt att räkna ut någon nämnare, dvs. hur många kvinnor

och män som undervisar totalt sett på fakulteten. Analysen avser höstterminen 2001 men ingenting talar för att situation skulle se annorlunda ut idag.

Resultaten visar en tydlig bild nämligen att studenterna oftare möter män än kvinnor som katedrala föreläsare. Mansdominansen är mindre tydligt uttalad i gruppundervisning och handledning. Vi känner inte till någon liknande studie på andra universitet, varken i Sverige eller internationellt. Inget talar dock för att Umeå universitet skulle skilja sig från andra medicinska fakulteter när det gäller den manliga dominansen i katedral undervisning.

En invändning kan vara att lärarkåren på medicinsk fakultet domineras av män, men vår poäng är att männens dominans är starkare när det gäller katedral undervisning jämfört med de andra undervisningsformerna. Vår kartläggning visar att det finns en stor andel kvinnliga lärare, så den extra sneda könsfördelningen i katedral undervisning kan inte förklaras av brist på kvinnliga lärare.

Vår kartläggning ger inga svar på frågan varför män är överrepresenterade i den katedrala undervisningen men en förklaring kan vara att katedral undervisning anses vara mer

prestigefylld än annan undervisning. Fakultetens sneda könsfördelning av professorer och – i mindre utsträckning av universitetslektorer (2) – kan då förklara att männen dominerar som föreläsare. Katedral föreläsning betalas också bättre än gruppundervisning och handledning. Om en förändrad könsfördelning ska åstadkommas i undervisningen måste fler kvinnor rekryteras som katedrala föreläsare samtidigt som fler anlitas som gruppleddare och handledare.

Resultaten ska inte uppfattas som att kvinnliga lärare ska undervisa mer. Vi vill snarare bidra till en diskussion om vad det kan innebära att studenterna vid den medicinska fakulteten möter en könsuppdelad undervisning, med mansdominans i den mest prestigefyllda undervisningsformen. Vilken betydelse kan detta ha i förlängningen för studenternas syn på mäns och kvinnors arbete och utvecklingsmöjligheter inom universiteten? Stimulerar vi därigenom i högre utsträckning våra manliga studenter till att påbörja en karriär med forskning och undervisning?

Slutsats

Läkarstudenterna möter oftare män än kvinnor i katedrala föreläsningar. Mansdominansen är mindre tydligt uttalad i gruppundervisning och handledning. Vilken betydelse får detta för studenters syn på jämställdhet?

För att förbättra jämställdheten ur såväl lärar- som studentperspektiv behöver de medicinska fakulteterna i landet arbeta mer aktivt för att få in fler kvinnliga lärare i katedral undervisning och fler manliga lärare i gruppundervisning och handledning.

Referenser

1. Hamberg K. Få och spridda genusinslag i Umeås läkarprogram. Lärarna nyckelgrupp för att sätta förslagen till förbättringar. *Läkartidningen* 2003;100 (49): 4084-90.
2. Hammarström A. The integration of gender in medical research and education – obstacles and possibilities from a Nordic perspective. *Women and Health*; 2003;37(4):121-133.

Summary in English

Break the male dominance in cathedral teaching!

Students at the medical programme at Umeå university point out the lack of female lecturers. The aim of this study was to see how many men respectively women our students meet as teachers in different teaching situations and to analyze the result from a student perspective. Students more often meet men than women in cathedral lectures. The male dominance is less obvious in group teaching and supervision. The medical programme should pay effort to have more women as cathedral lecturers.

Keywords: Medical teaching, gender, male dominance